

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Підводячи підсумок, важливо зазначити, що дипломна робота Л. Семикіної була належно оцінена фахівцями. Доказом може слугувати її цікава виставкова доля. Протягом чотирьох років картина неодноразово експонувалася на Республіканських і Всесоюзних виставках: на Республіканській ювілейній виставці (Симеїз, 1954), на виставках в Москві (1954), Львові (1955), Одесі (1955), Ворошиловграді (1955), Севастополі (1955), Ужгороді (1956), Горлівці (1956), Кіровограді (1956), Кривому Розі (1956). Зрештою вона була передана Сталінському музею (зараз – Донецький художній музей).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьєв В. Мистецьке життя України першої половини ХХ століття. Утворення Української академії мистецтв: Нариси з історії образотворчого мистецтва України ХХ століття. У 2-х кн. – Кн. 1. – 2006. – С. 7–61.
2. Владич Л. В. Алексей Шовкуненко / Альбом. – М.: Советский художник. – 1983. – 136 с.
3. Голубець О. До питання природи естетичних деформацій в українському мистецтві ХХ ст. // Мистецтвознавчі записки: Зб. наукових праць. – К.: 2002. – Випуск 1(2). – С. 121–127.
4. Зайко Н. Післявоєнне мистецтво на Україні: політико-ідеологічні кампанії 1946–1948 рр. // Грані. – 2000. – № 3. – С. 46–50.
5. Born M. C. Russian and soviet painters 1900 – 1980. – Izomar, London, 1998. – 372 с.
6. Dzieje sztuki polskiej: 1890–1980. – Warszawa.: Wydawnictwo Interpress. – 1988/ – S. 83.

REFERENCES

1. Afanas'yev, V. (2006). *Mystets'ke zhyttya Ukrainy pershoi polovyny KhKh stolittya. Utvorennya Ukrainy'skoyi akademiyi mystetstv // Narysy z istoriyi obrazotvorchoho mystetstva Ukrainy KhKh stolittya. U 2-kh kn.* [Artistic life of Ukraine in the first half of the twentieth century. Education Ukrainian Academy of arts // essays on the history of Ukrainian art of the twentieth century. In 2 vol. – KN. 1].
2. Vladych, L. V. (1983). *Aleksey Shovkunenکو / Al'bom.* [Alexey Shovkunenکو / Album]. Moscow: Sovetskyy khudozhnyk.
3. Holubets', O. (2002). *Do pytannya pryrody estetychnykh deformatsiy v ukrayins'komu mystetstvi KhKh st.* // *Mystetstvoznavchi zapysky: Zb.naukovykh prats'.* [To the question of the nature of aesthetic deformities in the Ukrainian art of the XX century.// Art notes: the CG.scientific papers]. Kyiv.
4. Zayko, N. (2000). *Pislyavoyenne mystetstvo na Ukrayini: polityko-ideolohichni kampaniyi 1946–1948 rr.* // *Hrani.* [Postwar art in Ukraine: political and ideological campaign of 1946-1948]. Kyiv.
5. Born, M. C. *Russian and soviet painters 1900.* London.
6. *Dzieje sztuki polskiej: 1890–1980.* – Warszawa.: Wydawnictwo Interpress. – 1988/ – S. 83.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПАПЕТА Олена Валеріївна – старший викладач Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього вчителя.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PAPETA Helen Valeryivna – senior teacher of National Academy of managing staff of culture and arts.

Circle of research interests: professional training of future teachers.

УДК 378.091.3:792.8

САЛЕНКО Олег Олександрович –

старший викладач кафедри хореографічних дисциплін Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: salenko93@gmail.com

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Культурно-психологічні особливості розвитку суспільства позначаються на проблемах індивідуалізації навчання та виховання творчої особистості, головних психолого-педагогічних підходах до її формування. Враховуючи трансформацію суспільства, орієнтацію його на загальнолюдські цінності, актуалізується виховний потенціал хореографічного мистецтва. Хореографічна культура стає відкритою танцювальнообразною моделлю входження особистості у світ художньої

культури не лише завдяки його пізнанню, але й індивідуальному емоційному переживанню, що потребує удосконалення професійної майстерності, удосконалення технологій, спрямованих на активно діалогічний характер спілкування та на творчий потенціал культури й особистості. У сфері хореографічної культури актуальними стали питання, які визначають трансформаційні тенденції розвитку творчого потенціалу особистості, тим самим актуалізуючи творчий розвиток творчого потенціалу майбутніх хореографів. Розширення напрямів і хореографічних

технологій, засобів самореалізації (танець, композиція, шоу-вистава тощо) значною мірою сприяють хореографічним інноваціям зокрема і творчому потенціалу взагалі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зараз наукові, навчально-методичні дослідження з культурології, педагогіки та мистецтвознавства в галузі хореографічної культури досить розрізнені, несистематизовані, але вони є досить цікавим матеріалом наукового аналізу соціокультурного та педагогічного процесу.

У сучасній науці розглянута ідея творчого механізму розвитку та пізнання (А. В. Брушлинський, Я. А. Пономарьов, В. Т. Кудрявцев, О. К. Тихоміров), розкриваються шляхи та засоби формування професійної творчої особистості студента як майбутнього вчителя. Окремо здійснені дослідження у галузі академічного балету, хореографічної культури Григоровичем Ю. М., Красовською В. М., Підлипською, А. М., Тарасовим Н. І., Чепаловим О. І., Чурко Ю. М., Легкою С. А., Фриз П. І. Підготовка майбутніх учителів у галузі хореографічної освіти окреслена у роботах Л. Андрощук, М. Тихонова, О. Тарнцева та ін.

Метою статті є визначення характерних особливостей формування творчого потенціалу майбутніх хореографів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основою процесу розвитку творчого потенціалу особистості майбутнього хореографа є узгоджена система неперервної хореографічно-педагогічної освіти в умовах, що сприяють оптимальному розвитку та саморозвитку художнього та творчого потенціалу студента. Як зазначив Т. Г. Браже, творчий потенціал учителя складається, насамперед, з системи існуючих знань, умінь та переконань, на основі яких будується та регулюється його діяльність; розвинутого почуття нового, відкритості до всього; високого ступеня розвитку мислення, його гнучкості, нестереотипності та оригінальності, здібності швидко змінювати прийоми у співвідношенні з новими умовами. Творчий розвиток потенціалу жодній людині, на думку А. Дистерверга, не може бути поданий або повідомлений, кожен, хто бажає до нього залучитись, повинен досягнути цього власною діяльністю, власними силами. Таким чином, спираючись на основні положення вищезазначених дослідників, зауважимо, що головною умовою розвитку творчого потенціалу майбутнього хореографа та й хореографа взагалі є професійний творчий саморозвиток, розвиток творчого потенціалу зокрема.

Н. Б. Шмельова визначає реалізацію творчого потенціалу як сміливість, ризик йти далі норми, вважає його невід'ємним

показником професійно-особистісного становлення майбутнього вчителя. При цьому основою професіоналізму є широкі та глибокі професійні знання, вміння, навички, якості та властивості особистості, без яких творчість не можлива. Хореографічна діяльність визначається як необхідність професіоналізму.

Основою процесу розвитку творчого потенціалу особистості студента хореографічного відділення є узгоджена система художньо-педагогічної освіти в умовах, що сприяють оптимальному розвитку та саморозвитку хореографічного та творчого потенціалу студента. Основою даного процесу, на нашу думку, є етапи формування творчого потенціалу майбутнього хореографа: мотиваційний, змістовий та практичний.

У суспільстві виробляються вимоги до особистості професіонала-хореографа, які реалізуються як фахові вимоги в процесі професійного становлення (навчально-виховний процес в університеті). Проте особистість робить свідомий вибір стосовно оцінки цих вимог і власної відповідності їм, що проявляється, зокрема, в мотивації до професійної діяльності.

Розвиток та реалізація творчого потенціалу, як і будь-яка інша діяльність, має у своїй основі досить складну систему мотивів і джерел активності. Найсуттєвішою характеристикою індивідуальності людини є система її потреб, мотивів, цілей, інтересів, цінностей, тобто суб'єктивних регуляторів поведінки. Структура мотивації – це складна ієрархічна система (мотиваційні настанови та утворення: потреби, мотиви, цілі, бажання, інтереси тощо). Істотним для дослідження структури мотивації виявилось виділення Б. І. Додоновим чотирьох її компонентів (задоволення від самої діяльності; значення для людини її результату; сила винагороди; тиск, який примушує діяти), що дало підстави для визначення таких видів мотивації, як внутрішня та зовнішня.

Внутрішня та зовнішня мотивація по-різному впливають на результативність навчання. Діяльність, зумовлена внутрішньою мотивацією, може тривати досить довго, тому що вона не залежить від зовнішніх чинників. Водночас діяльність, зумовлена зовнішнім мотивом, припиняється у випадку відсутності впливу зовнішніх чинників. Внутрішня мотивація особистості визначає вибір складніших завдань, порівняно з зовнішньою мотивацією поведінки та діяльності особистості, яка робить тільки те, що необхідно зробити для одержання винагороди. Внутрішня мотивація позитивно впливає на особистість, її когнітивні особливості, полегшує виконання дій, що вимагають евристичного рішення; насамкінець сприяє більш легкому засвоєнню теоретичного

матеріалу, успішності й ефективності навчання, підвищує повагу та самоповагу особистості [2]. Мотивація професійної діяльності є складовою частиною мотивації особистості. Співвідношення мотивації досягнення з мотивацією професійної діяльності є основою самоактуалізації людини, розвитку її творчого потенціалу.

Особливе місце в структурі професійної спрямованості особистості належить її професійним переконанням. Традиційно професійні переконання розглядають через систему мотивів, які слугують спонукальною основою вчинків особистості у відповідності із власними поглядами та принципами. Фахівці наголошують, що цілеспрямований процес керування професійним становленням майбутнього вчителя вимагає формування та розвитку провідних мотивів, що забезпечують зв'язок суспільно значущих та особистісних потреб людини із змістом або результатом професійної діяльності. Рівень професійної спрямованості педагога характеризується наявністю провідних мотивів, що обумовлені єдністю інтересів суспільства та індивіда.

На підставі аналізу наукових досліджень та, спираючись на слушну думку В. В. Радула, В. О. Кравцова, М. М. Михайліченка про те, що діяльність вчителя визначається комплексом мотивів (як внутрішніх, що є показником внутрішньої відповідальності, сформованості мотиваційної сфери, функцією і показником сформованості професійної культури, так і спонукання суспільного характеру, що виявляються у формі вимог, осуду, захоплення, схвалення чи несхвалення дій) можемо визначити другий критерій мотиваційного етапу формування творчого потенціалу – розуміння суспільної та особистісної значущості професійної діяльності [5].

Характеризуючи цілі, мотиви, способи і результати процесу формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографічного мистецтва, зазначимо, що найважливішими і тісно пов'язаними між собою формами, які дозволяють особистості творчо реалізуватись, є: самоствердження як можливість людини заявити про себе повною мірою як про особистість; самовдосконалення як можливість особистісного росту людини і її самостійне прагнення бути кращою, оволодіти тими видами діяльності, якими вона поки що не володіє; самоактуалізація як вища форма саморозвитку, що поєднує дві попередні складові і спонукається внутрішніми мотивами до реалізації вищих смислів свого існування, тобто здатність виявити в собі певний потенціал і використовувати його в житті.

На наш погляд, утворення у студентів «установки» на самовдосконалення може вирішити більшість проблем освіти, зокрема

створити мотивацію навчання без примусу, самовиховання моральних якостей. А. Маслоу описує психологічну характеристику людей, які самоактуалізуються, визначаючи такі їхні особливості: більш ефективно сприйняття реальності; прийняття себе, інших і природи; безпосередність, простота й природність; сконцентрованість на проблемі; незалежність і потреба в самоті; автономія, незалежність від культури й оточення; свіжість сприйняття; пікові та містичні переживання; суспільний інтерес; глибокі міжособистісні стосунки; демократичний характер; розмежування засобів і цілей; філософське почуття гумору.

Сучасні фахівці у галузях педагогіки та психології (Н. М. Герещенко, Н. М. Нікітіна, Р. А. Пилоян, В. М. Смиринський та інші) акцентують увагу на двох істотних моментах: по-перше, особистість повинна мати потребу в певній поведінці або причетності до того чи іншого аспекту свого функціонування; по-друге, маючи необхідні для цього вміння та навички, бути здатною до застосування їх на практиці, втілення у конкретних діях, інакше така потреба перестане бути фундаментом прагнення, позитивної мотивації, не утворюватиме мети, а отже – зникне. Серед необхідних умов, які сприяють успішному розв'язанню проблеми, науковці називають впровадження елементів проблемного навчання, різноманітні, інколи нетрадиційні форми організації навчального процесу, стимуляцію самоосвітніх, пізнавальних зусиль тощо. Але найголовнішим, на їхнє переконання, є відчуття власного задоволення від виконання дій і знаходження вирішення завдань, що приходить завдяки винайденню особистісно-значущих смислів.

Таким чином, необхідно підкреслити, що вагомою умовою формування творчого потенціалу виступає наявність особисто-значущої мети майбутнього професіонала стосовно здійснюваної ним фахової діяльності або певного її аспекту. Така мотивація детермінована потребою людини, скерованою особистісно-вагомим смислом, внутрішньою значущістю отриманого результату.

Наступним невід'ємним етапом формування творчого потенціалу майбутнього хореографа є змістовий етап. Сьогодні студенту-хореографу вже не достатньо засвоїти виключно професійні навички виконавської майстерності чи знання педагогіки. Основною вимогою сьогодення є підготовка керівника хореографічного колективу, хореографа-педагога нового покоління: фахівця-універсала, інтелектуально, духовно та фізично розвиненої особистості, яка володіє набором необхідних професійних знань, умінь і навичок та активно використовує їх в професійній діяльності. Базовими є знання теорії та методики

виховного процесу, його мети, завдань, принципів, закономірностей, змісту, способів, форм методів; знання методики організації роботи з дитячим хореографічним колективом; знання психології танцювальних та музичних здібностей людини; знання особливостей вікового фізіологічного розвитку дітей; знання теорії та методики викладання хореографічних дисциплін та знання того, як зробити сам процес виховання та хореографічну діяльність провідними способами розвитку особистості; знання соціально-психологічних особливостей у сфері педагогічного спілкування тощо. Важливе місце у підготовці хореографів посідають знання найбільш загальних тенденцій розвитку світового та національного хореографічного, драматичного, образотворчого мистецтва; знання особливостей сучасної пластично-рухової мови; знання методології хореографічної діяльності й закономірностей композиційної будови танцю; знання біографічних відомостей життя та творчості видатних хореографів, балетмейстерів і виконавців; знання історії створення значущих для розвитку мистецтва хореографічних постановок; елементарні знання теорії музики тощо [6]. Така база знань дозволяє студентіві максимально проявити власний творчий потенціал, комплексно підійти до розуміння професії та набути навички синкретичного поєднання хореографії з іншими видами мистецтва.

Домінуючим, на нашу думку, є практичний етап формування творчого потенціалу. Даний етап розкриває педагогічні та хореографічно-виконавські вміння і навички, до яких зараховуємо сформованість і відпрацьованість різних видів танцювальної техніки, артистизм, володіння процесом виконання, вміння перевтілюватись та передавати художні образи, навички хореографічної імпровізації. Сучасна хореографічна культура виявляє властиву їй особливість: у художньому творі вирізняються дві сторони – наявна, актуалізована у відтворенні, і потенційна, що розкривається в ході сприймання глядачем. Їхня єдність дозволяє говорити про художньо-естетичний зміст твору. Отже, художня модель дійсності (спосіб формування художнього образу) вимагає об'єднання творчих зусиль автора, виконавця, глядача. Художня модель отримує завершеність тоді, коли особистість докладає у створенні автором образ свій власний пошук. Особистість проектує хід мислення художника на себе і на своє життєве оточення. Лише такий сплав є завершеною художньою моделлю, що відповідає практичному призначенню мистецтва. Відображувана частина моделі є основою проектувальної. Не залучивши глядача до певного потоку життєвих вражень, неможливо ні вразити його

задуманим ставленням до них, ні привести до запрограмованих висновків. У такий спосіб виявляється роль втілення ідеальної художньої моделі, що досягається дієвими комунікативними засобами. У хореографічній культурі це – пластичне і музичне рішення [8].

Таким чином, маємо підстави стверджувати, що система розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів не зводиться лише до оволодіння теоретичними та практичними знаннями. Щоб досягнути професійної майстерності хореографа необхідні взаємозв'язок та взаємодія всього арсеналу філософських та психолого-педагогічних наук. Хоча ми і розділили процес формування творчого потенціалу на етапи, зазначимо, що дані етапи є взаємвключними. Тому формування творчого потенціалу включає: гуманітарно-соціальні, психолого-педагогічні та спеціальні знання в їхньому взаємозв'язку та цілісності; психолого-педагогічні та спеціальні вміння, ступінь використання яких залежить від конкретного виду діяльності, що включає мобільність використання набутих у вищому навчальному закладі знань, умінь та навичок та потреби у постійній самоосвіті, самовдосконаленні та саморозвитку.

Висновки та перспективи подальших розвідок наперед. Важливим показником реалізації творчого потенціалу майбутнього вчителя можна назвати його спроможність виразити себе і знайти індивідуальне вирішення, втіливши його у результаті фахових дій навіть репродуктивного, виконавського характеру. Майбутні хореографи в процесі самореалізації свого творчого потенціалу розвиваються, виробляючи власні інтегровані схеми різних типів, а саме: синтезу загальних знань, які вони отримують з різних джерел; оформлення їх в систему з метою використання в хореографічній практиці, у процесі розв'язання теоретичних та практичних завдань.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Благова Т. О. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів-хореографів у системі педагогічної освіти / Т. О. Благова // Вісник Житомирського державного університету, 2010. – Вип. 50. – Серія: Педагогічні науки. – С. 72–74.
2. Брате Т. Г. Из опыта развития общей культуры учителя // Педагогика. – 1993. – №2. – С. 70–74.
3. Володько В. Ф. Методика викладання народно-сценічного танцю: навч.-метод. посібник. – Ч.2. – К.: Мистецтво, 2003. – 122 с.
4. Легка С. А. Українська народна хореографічна культура ХХ століття: автореф. дис... канд. іст. наук: спец. 17.00.01 / С. А. Легка. – К.: Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, 2003. – 20 с.
5. Радул В. В. Основи професійного становлення особистості сучасного вчителя: [навчальний посібник] / Радул В. В., Кравцов В. О.,

Михайліченко М. В. – Кіровоград: Поліграфічно-видавничий центр ТОВ «Імекс-ЛТД», 2007. – 252 с.

6. Спінул І. В. Теоретичні підходи до інтерпретації професійної компетентності майбутніх вчителів хореографії // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ і м. В. Винниченка, 2010. – Вип. 101. – С. 271–278.

7. Стан народної хореографії в Україні та перспективи її розвитку / Матеріали науково-практичної конференції – К., 2002. – 96 с.

8. Фриз П. І. Хореографічна культура як чинник творчого розвитку особистості дитини: автореф. дис... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.01 / П. І. Фриз. – Львів: Львів нац. муз. академія ім. М. Лисенко, 2007. – 18 с.

REFERENCES

1. Blahova, T. O. (2010). *Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv-khoreohrafiiv u systemi pedahohichnoi osvity*. [Features of professional preparation of future teachers of choreography in the system of pedagogical education].

2. Brate, T. G. (1993). *Iz opyita razvitiya obschey kulturyi uchitelya*. [From the experience of development of General culture of the teacher // Pedagogics].

3. Volodko, V. F. (2003). *Metodyka vykladannia narodno-stsenichnoho tantsiu: Navch.-metod. posibnyk. – Ch.2*. [Methods of teaching folk – stage dance: Textbook.-method. Allowance]. Kyiv.

4. Lehka, S. A. (2003). *Ukrainska narodna khoreohrafiichna kultura XX stolittia*. [Ukrainian folk dance culture of XX century]. Kyiv.

5. Radul, V. V. (2007). *Osnovy profesiinoho stanovlennia osobystosti suchasnoho vchytelia: [navchalnyi posibnyk]*. [Bases of professional formation of the personality of the modern teacher: [textbook]. Kirovograd.

6. Spinu, I. V. (2010). *Teoretychni pidkhody do interpretatsii profesiinoi kompetentnosti maibutnikh vchyteliv khoreohrafiiv*. [Theoretical approaches to the interpretation of professional competence of future teachers of choreography]. Kirovograd.

7. *Stan narodnoi khoreohrafiiv v Ukraini ta perspektivy yii rozvytku (2002)*. [The state folk dance in Ukraine and prospects of its development]. Kyiv.

8. Fryz, P. I. (2007). *Khoreohrafiichna kultura yak chynnyk tvorchoho rozvytku osobystosti dytyny*. [Choreographic culture as a factor of creative development of the child's personality]. Lviv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

САЛЕНКО Олег Олександрович – старший викладач кафедри хореографічних дисциплін Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх хореографів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SALENKO Oleh Oleksandrovych – senior Lecturer at the Department of Choreography Kirovohrad Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical university.

Circle of research interests: training to future choreographers.

УДК 371.113

ГУСЕВА Любов Григорівна –

викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: lguseva@ukr.net

ТВОРЧИЙ МЕТОД К. ПІСКОРСЬКОГО В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Серед багатьох проблем сучасної освіти активно розглядається також і її художньо-педагогічний аспект. В нинішніх умовах мистецька освіта має ряд характерних особливостей та переживає ряд суперечностей і протиріч, що зумовлені модифікаціями, яким підлягає суспільство на даному етапі свого розвитку (глобальне проникнення в життя суспільства новітніх технологій, експериментування зі штучною реальністю тощо). Тому особливо важливим, на нашу думку, є аналіз і усвідомлення попереднього художньо-педагогічного досвіду, виявлення і заповнення тих прогалів в історії мистецької освіти, які дали б цілісне уявлення про цей етап, та сприяло б якісному переходу до наступного.

Аналіз останніх досліджень і

публікацій. В останні роки науковці, мистецтвознавці, колекціонери, антиквари, нащадки художників відновлюють справжню історію українського мистецтва, зокрема мистецтва 1920 – 1930-х років, що в свою чергу є впливовим фактором на поєс розвитку мистецької й художньо-педагогічної освіти.

Про осмислення цінності зазначеного періоду в історії образотворчого мистецтва України свідчать численні дослідження та публікації, зокрема, роботи таких авторів, як: І. Диченко (мистецтвознавець художник, дослідник творчості Г. Нарбута, К. Піс- корського, А. Петрицького, М. Бойчука, В. Єрмілова, Л. Лозовського, В. Седляра, О. Богомазова, К. Малевича, В. Касіяна, М. Глуценко, Т. Яблонської), О. Новікова, Я. Кравченко, Л. Грабар, С. Білоконь,